

Nr 82

Forum navale

Sjöhistoriska Samfundets tidskrift
2025

Utgiven med stöd av Sune Örtendahls stiftelse
och Ebbe Aspengrens fond

© Sjöhistoriska Samfundet och författarna
Grafisk form: Jenny Rosenius Text & Form AB
Tryck: TMG Sthlm, 2025
ISSN (tryckt): 0280–6215
ISSN (elektroniskt): 2002–0015

Sjöhistoriska Samfundet

- har som målsättning att bidra till utforskandet av sjöhistorien, i första hand den svenska, i alla dess sammanhang och former.
- utger tidskriften Forum navale samt skrifter som ingår i Forum navales skriftserie
- anordnar sammankomster för medlemmarna med föredrag i sjöhistoriska ämnen
- förvaltar Sune Örtendahls stiftelse som stödjer publiceringen av Forum navale och skrifter som ingår i Forum navales skriftserie

Adress

Sjöhistoriska Samfundet
c/o Liljewalch
Scheelegatan 11
112 28 Stockholm
e-post: info@sjohistoriskasamfundet.se

Tidigare nummer av Forum navale finns att tillgå i fulltext på Samfundets hemsida.

Hemsida

www.sjohistoriskasamfundet.se

Årsavgift

300 SEK. Sjöhistoriska Samfundets plusgiro: 15 65 19-1

Forum navales redaktion

Redaktör Thomas Taro Lennerfors e-post: thomas.lennerfors@angstrom.uu.se
Bitr. redaktör Mirja Arnshav e-post: mirja.arnshav@live.com
Bitr. redaktör Matilda Jarl e-post: Matilda.Jarl@nordiskamuseet.se
Bitr. redaktör Andreas Linderöth e-post: linderötha@gmail.com

Forum navale
c/o Thomas Taro Lennerfors
Institutionen för samhällsbyggnad och industriell teknik
Avdelningen för industriell teknik
Box 169
751 04 Uppsala

Den glemte flåde på den gamle flådebase

Text & foto Benjamin Asmussen

I det skønneste sommervejr i begyndelsen af juni 2024 samledes arkæologer, historikere, konservatorer og embedsfolk fra landene rundt om Østersøen på den gamle svensk/russiske/finske flådebase Suomenlinna. Konferencen *Warships resting in Peace* var et led i det store svenske forskningsprojekt *"Den glömda flottan – Sveriges "blåa" kulturarv 1450–1850"*. Projektet begyndte i 2021 og fortsætter frem til 2026 med undersøgelser af aspekter af den sejlførende orlogsflåde og hvor skibene endte deres dage.

Transporten til øen Suomenlinna, også kendt som Sveaborg, foregik på fornemste vis ombord på kanonsluppen *Diana*, der er en rekonstruktion fra 2010'erne af en bådtype fra det sene 1700-tal, tegnet af skibsarkitekten Fredrik Henrik af Chapman til den svensk-finske skærgårdsflåde. Fremdriften forsøgte konferencens deltagere ved hjælp af sejl og årer at stå for, men heldigvis rummede den nyskabte *Diana* også en elmotor til at hjælpe selskabet rettidigt frem til Suomenlinna.

Vel ankommet til fæstningsøen begyndte konferencen den 3. juni om morgenen, hvor embedsmænd fra Suomenlinna, Undervisning- og Kulturministeriet og den finske Kulturarvstyrelse bød velkommen. Den store hvæl-

DIANAs kanon peger faretruende mod Suomenlinna på vej til konferencen. Besætningen på DIANA var ikklædt dragter passende til skibets tid i det tidlige 1800-tal.

vede sal med navnet Tenaille von Fersen, engang fæstningens kornkammer og bageri fra 1775, dannede den smukke ramme om de tre dages oplæg og diskussioner.

Den første keynote stod historikeren Elaine Murphy fra University of Plymouth for og redegjorde for forholdene for kvinder ombord på engelske krigsskibe i 1600-tallet. Der var nemlig som regel mindst en eller to kvinder ombord, og på nogle skibe langt flere, lige fra adelsfruer over soldaterkoner og flygtninge til kvinder klædt ud som mænd. Men på trods af deres relativt almindelige tilstedeværelse, satte kvinderne sig sjældent spor i kilderne, så det er vanskeligt for nutidens historikere at få øje på dem. Murphy beskrev, hvordan det ringe privatliv og den dårlige hygiejne gjorde livet ombord til en prøvelse for kvinderne, men advarede samtidig mod at glemme at det samme gjorde sig gældende for mændene på de overfyldte og uhumske orlogsskibe. Narrativerne om kvinder om bord fortalte om hvordan de ikke var populære ombord, og undertiden blev beskyldt for at sprede pest, for hekseri, for moralsk fordærv og for at lede skibene mod forlis. Men igen advarede Murphy mod at lytte for meget til de store narrativer – store dele

Benjamin Asmussen, ph.d. är seniorforskare på Njord – Center for maritim og submarin kulturarv på Nationalmuseet i Köpenhamn.

Centralt på Suomenlinna lå den kæmpestore dok, der engang rummede kæmpestore orlogsskibe, der kunne ligge på tværs for reparationer.

af besætningen satte pris på det kvindelige selskab ombord, også selvom der skal dykkes dybt i kilderne for at finde det.

Herefter fortsatte fortællinger om sunkne skibe resten af dagen fortalt med blikke fra Finland, Sverige og Estland. Oplægsholderne kom omkring de miljømæssige påvirkninger af de mange vrage i Østersøen, hvor især nyere vrage kan være en stor kilde til forurening. Vi kom også forbi de sunkne britiske orlogsskibe fra den estiske frihedskrig 1918–1920, om fløjter og deres besætninger samt om de svenske sømandskoner som en del af militære systemer i 1600-tallet. Endvidere nød alle fornemmelsen at komme helt tæt på menneskene ombord på *Mulan*-vraget, da det sank i 1600-tallet, og de spændende historier om de udtjente orlogsskibe, der blev sænket med vilje for at blokere søvejene ind til Stockholm, også i 1600-tallet.

Den næste dag spændte oplæggene over søslag ved Svensksund, kamp til søs, tidligere svenske orlogsskibe i dansk kinafart, udnyttelsen af neutralitet, identifikation af vrage i Østersøen, en grundig introduktion til Suomenlinnas historie og meget mere. Dagens afsluttedes med en festlig konferencemiddag under festlige forhold i den tidligere russiske officersmesse, hvor Suomenlinnas komplekse historie igen blev fremhævet ved et interessant foredrag af en finsk søofficer.

Konferencen blev afsluttet med paneldebat om vejen fremad for den maritime forskning og samarbejdet på tværs.

Konferencens sidste dag, den 5. juni, blev indledt med endnu en keynote. Her fortalte dendrokronologen Aoife Daly om tømmeret, der drev den skandinaviske søfart. Med imponerende data fra store mængder tømmer, fremlagde Daly en tidslinje med et geografisk udblik, der pegede på de overordnede træk i forbruget af tømmer i Østersøregionen.

Herefter fulgte flere oplæg om skibskanoners skiftende roller, om genbrug af skibstømmer fra vrage, svenske krigsskibe i neutraliteten, om nye narrativer om krigens skibe og meget andet. Konferencen blev afrundet af en paneldebat om vejen fremad for den maritime forskning i bred forstand – motivationer, tværfaglige samarbejder, nye metoder etc.

Konferencens fulde program findes hos den finske Kulturarvsstyrelse: <https://www.meriarkeologia.fi/en/events/warpe/program>

Overordnet set var konferencen en stor succes. Arkæologer, historikere, embedsmænd fra kulturstyrelser og andre faggrupper fremlagde nye resultater for hinanden. Forskningsprojektet *Den glömda flottan* fokuserer på den svenske orlogsflåde, men takket være åbne konferencer som denne er projektet med til at skabe nye forbindelser mellem forskere og andre fagpersoner til fælles bedste og mod videre udforskning af den fantastiske arv fra sejlskibstiden.